a significant attention has to be paid for the normative-legal regulation of the process of digitalization, in particular, in the context of technical equipment, development of educational programs, improvement of electronic textbooks and the monitoring system for this process.

According to this fact, modern medical education adapts to new and diverse health care contexts, including digital systems. Students must be ready for medicine of digital age and be aware of new technologies being introduced (e.g. simulations, virtual worlds, gamified learning, use of social media, etc.).

Key words: *students, medical education, digitalization, future nurses, historiogenesis.*

УДК 378:011.3.-057.175]:005.336.2
DOI https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.88.44

Шапран О. І., Сідіропуло К. М.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті з'ясовано сутність понять «методологія», «методологічний підхід». Розглянуто варіативні наукові позиції учених щодо методології власних досліджень у процесі формування управлінської компетентності здобувачів освіти. Визначено методологічні підходи, що стали основою дослідження формування управлінської компетентності майбутніх викладачів із використанням інноваційних освітніх технологій, а саме: компетентнісний, студентоцентрований, акмеологічний, аксіологічний, технологічний. Виокремлено й охарактеризовано основні принципи дослідження: оптимізації навчання – управління навчанням на основі вибору змісту, методів, форм і прийомів дидактичного впливу з метою досягнення найвищої ефективності освітнього процесу; єдності теорії та практики – орієнтація на практичний досвід в процесі пізнання, який доводить істинність теоретичних положень; толерантності й поваги до різноманітності здобувачів освіти – врахування їхніх особливостей, потреб у освітньому процесі ЗВО; свідомості й активності – поєднання необхідності сприйняття і засвоєння знань із активністю, ініціативністю та самостійністю студентів у процесі їх застосування; суб'єктності – виявлення й створення викладачем умов розвитку і саморозвитку студентів на різних рівнях його суб'єктного буття; інноваційності – реалізація прав на індивідуальну творчу діяльність, на особистісну ініціативу і свободу вибору інновацій; гуманізації освіти – спрямованість освіти на встановлення гуманних стосунків у суспільстві, пріоритет загальнолюдських цінностей; комплексності – розгляд ціннісних орієнтацій особистості як цілісного системного утворення; структурованості і алгоритмізованості – послідовність кроків у реалізації інноваційних освітніх технологій; керованості – управління процесом упровадження інноваційних освітніх технологій у практиці роботи вищої школи.

Ключові слова: *методологія, методологічний підхід, педагогічні парадигми, принципи дослідження, формування управлінської компетентності, викладачі закладів вищої освіти.*

Організація і проведення наукового дослідження вимагає чітко продуманої методології, що орієнтована на використання сучасних педагогічних теорій, парадигм, концепцій. Методологію науково-педагогічних досліджень потрібно розуміти, на думку С. Сисоєвої і Т. Кристопчук, як загальну систему теоретичних знань, які виконують роль провідних принципів наукового пізнання, шляхів та засобів реалізації наукового дослідження. Особливість методологічних принципів полягає у визначенні вихідних наукових позицій, загальних для всіх галузей знання [14, с. 66]. Д. Сєріков, В. Лугова зазначають, що методологія дає відповідь на питання, яких методологічних підходів (*парадигм, принципів, ідей, цінностей тощо*) потрібно дотримуватися у процесі організації розвитку компетентності [13]. Отже, методологічні підходи в педагогіці застосовуються як методологічне підґрунтя для вирішення поставленої проблеми в теоретичних педагогічних дослідженнях і в освітній практиці на основі певних принципів та ідей.

Сутність педагогічної методології розкривають у своїх працях такі вчені як Т. Завгородня і І. Стражнікова, Е. Кузнєцов, С. Сисоєвƒ і Т. Кристопчук, Н. Тверезовська і В. Сидоренко та ін.

Методологія освітнього процесу включає цілу систему принципів, способів організації і побудови теоретичної та практичної діяльності, учіння про цю систему. Розвиток методології у напряму професіоналізації передбачає єдність її гносеологічної й творчо перетворювальної функцій. Тенденції розвитку професійної освіти та підготовки майбутніх викладачів вищої школи мають ґрунтуватися на методологічних та теоретичних основах педагогіки праці та принципах демократизації, гуманізації та гуманітаризації професійної освіти, концептуальних засадах підготовки майбутнього викладацького персоналу на загальнодержавному й регіональному рівнях, із урахуванням ринкових умов та Національної рамки кваліфікацій [5, с. 68-69].

Отже, **метою дослідження** є виділення вихідних наукових позицій і принципів, що є основою формування управлінської компетентності майбутніх викладачів засобами інноваційних освітніх технологій.

Під принципом розуміємо основне вихідне положення будь-якої теорії, вчення, галузі науки. Принципи вважаємо початковою формою систематизації знань. Таким чином, визначення вихідних наукових позицій і принципів дослідження передбачає системний аналіз та узагальнення сучасних теорій і концепцій формування досліджуваного феномена.

Погоджуємося із твердженням Т. Завгородньої та І. Стражнікової щодо важливості вихідних теоретичних позицій дослідника, «тому що від його світогляду, установок, цілей і завдань дослідження залежить спосіб, за допомогою якого він здобуватиме факти, тлумачитиме їх, робитиме висновки» [4, с. 30]. Отже, авторські позиції кожного окремого науковця відрізняться в залежності від їх особистісного бачення проблеми дослідження.

У процесі вивчення проблеми формування управлінської компетентності майбутніх фахівців доведено, що методологічні підходи і принципи дослідження науковців суттєво різняться. Так, дослідження О. Керекеші-Попової ґрунтується на таких методологічних підходах – *компетентнісний, діяльнісний, особистісний, системний*, та ряду принципів: *загальнодидактичні* (науковості, системності та послідовності, оптимізації навчання, єдності теорії та практики, свідомості й активності, цілісності), *специфічні* (проблемної ситуативності та мотивації навчальної діяльності) [7]. Основу формування управлінської компетентності майбутнього викладача в дослідженні Д. Козлова складають ідеї *системного, кваліметричного, компетентнісного, програмно-цільового, особистісно орієнтованого підходів*, провідні постулати теорії педагогічного управління та якості освіти; відповідні принципи (*загальнометодологічні та специфічні*) [8]. Д. Сєріков, В. Лугова дотримуються вимог *системного, генетичного (динамічного), гуманістичного (людиноцентристського), суб’єктно-діяльнісного, компетентнісного, аксіологічного, акмеологічного підходів* до розвитку управлінської компетентності керівників на основі *андрагогічних принципів навчання* [13]. У процесі формування управлінської компетентності майбутніх фахівців у вищій школі за допомогою інтерактивних технологій навчання Н. Шостаківська виокремлює такі наукові підходи як *компетентнісний, технологічний, інтерактивний* і *принципи розвитку, стандартизації, ситуативності, креативності, технологічної послідовності, прогностичності* [20]. Серед методологічних підходів у педагогічній системі формування управлінської компетентності І. Дарманською виділено: *системний, аксіологічний, діяльнісний, акмеологічний, синергетичний, андрагогічний, процесуальний, ситуаційний, стратегічний, особистісно орієнтований, праксеологічний, інноваційний і компетентнісний* [3, с. 16] та *загальні* (комплексності, оптимальності, ієрархічності, наступності, системності, науковості, інноваційності, зв’язку з життям, неперервності, єдності цілей й цілеспрямованості, конкурентоспроможності, випереджального розвитку, функціональної структуризації) й *спеціальні принципи* (мотиваційного спонукання, професійної спрямованості, варіативності та структуризації, фундаменталізації, міждисциплінарної інтеграції, співпраці, взаєморозуміння та всебічного розвитку) [3, с. 20]. Таким чином, варіативність наукових позицій учених щодо методології власних досліджень доводить їх індивідуальну інтерпретацію відомих концепцій і теорій. Однак, усі науковці єдині в поглядах на важливість саме компетентнісного підходу в формуванні досліджуваного феномена та використання загальних і спеціальних принципів.

Отже, більш детально охарактеризуємо методологічні підходи і принципи, що стали основою дослідження формування управлінської компетентності майбутніх викладачів із використанням інноваційних освітніх технологій, а саме: *компетентнісний, студентоцентрований, акмеологічний*, *аксіологічний, технологічний.*

Основним методологічним підходом дослідження визнано *компетентнісний* (*Н. Бібік, С. Вітвицька, О. Дубасенюк, М. Левківський, О. Овчарук, О. Пометун, С. Сисоєва, І. Трубавіна, Ю. Шапран, Ю. Швалб та ін.*), що орієнтований на розвиток особистості професіонала з позитивним світоглядом і ціннісними орієнтаціями; визначення вимог до освітньої діяльності за професійними стандартами і врахування результатів навчання при оцінці якості вищої освіти; діяльнісний характер освіти, набуття практичного досвіду роботи; випереджальний характер професійної підготовки в ЗВО.

Компетентнісний підхід до професійної підготовки викладацького складу ЗВО у сучасних умовах розвитку освітньої галузі передбачає здатність визначати пріоритетні цілі, готовність майбутніх фахівців до інноваційної діяльності; вміння організовувати освітній процес відповідно до нових вимог, застосовувати новітні форми навчання, будувати інноваційні стратегії освіти. Усе це актуалізує питання застосування компетентнісної парадигми освіти у процесі формування управлінської складової діяльності майбутніх викладачів ЗВО.

Погоджуємо з І. Трубавіною, що впровадження компетентнісного підходу в заклади вищої педагогічної освіти в сучасних умовах вимагає збільшення уваги до якості навчання здобувачів освіти і до них самих, урахування вимог нового законодавства про освіту. Ця обставина дозволяє говорити вченій про необхідність дотримання в освітньому процесі на основі нових вимог і комплексу наукових підходів таких *принципів навчання*: виховуючого навчання, академічної свободи викладачів, академічної мобільності здобувачів, інтенсифікації навчання, самоорганізації і розвитку всіх учасників освітнього процесу, поваги до прав людини, цілісності освітнього процесу без поділу на виховну і аудиторну роботу, коли є навчальна і позааудиторна робота з майбутнім фахівцем; педагогізації і професіоналізації педагогічної освіти; академічної доброчесності; цінності освіти, її демократизації [18, с. 26-27].

Імплементація компетентнісного підходу до навчання і викладання у процесі нашого дослідження досягається шляхом дотримання *принципів оптимізації навчання – управління навчанням на основі вибору змісту, методів, форм і прийомів дидактичного впливу з метою досягнення найвищої ефективності освітнього процесу; єдності теорії та практики – визначальна роль практичного досвіду в процесі пізнання, який доводить істинність теоретичних положень.*

Наступним методологічним підходом став *студентоцентрований*, що вміщує ідеї поваги до людини, її прав і академічних свобод, відповідальності за власне навчання (*В. Андрущенко, М. Бойко, В. Кремень, Ю. Рашкевич, С. Толочко, Р. Едвардс (R. Edwards) та ін*.). Цей підхід базується на Концепції студентоцентризму і реалізується через активне студентоцентроване навчання і викладання. Ю. Рашкевич доводить, що в основу студентоцентрованого підходу покладено ідею максимального забезпечення для студентів їх шансів отримати перше місце на ринку праці, підвищення їхньої «вартості» у працедавців, задоволення тим самим актуальних потреб останніх [12, с. 16]. Отже, студентоцентрований підхід до навчання і викладання у вищій школі орієнтований на потреби стекхолдерів у високопрофесійних фахівцях, які можуть швидко працевлаштуватися і будуть затребувані на ринку праці.

Сутність цього підходу в процесі управління якістю підготовки майбутніх викладачів вищої школи як споживачів освітніх послуг полягає у створенні індивідуальної траєкторії навчання студентів, праві вибору альтернативних курсів і дисциплін. Таким чином, відбувається добровільне об'єднання студентів навколо викладача з метою вивчення певної дисципліни і задоволення освітніх потреб студентства щодо опанування нових знань.

У «Стандартах і рекомендаціях щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG)» студентоцентроване навчання і викладання характеризується як таке, що поважає і враховує різноманітність студентів та їх потреби, уможливлюючи гнучкі освітні траєкторії; враховує різні способи надання освітніх послуг; використовує різноманітні педагогічні методи; оцінює та коригує способи надання освітніх послуг і педагогічні методи; забезпечує відчуття автономності у здобувачів освіти і підтримку з боку викладача; сприяє взаємній повазі у стосунках «студент-викладач» [16, с. 12].

Отже, основними ознаками студентоцентрованого навчання і викладання є: активна позиція студента в організації освітнього процесу; зростання відповідальності за власне навчання; автономність діяльності студента з одночасним викладацьким супроводом, гнучкі навчальні траєкторії, систематичний моніторинг якості освітніх послуг тощо.

Стратегічне управління освітнім процесом у рамках студентоцентрованого підходу вищої школи вимагає організації такого навчання, яке надає можливість студентам знайти ефективні способи виконання освітніх програм; забезпечує їх вибором змісту, способів, темпів та місця навчання, а отже, сприяє підвищенню якості освіти. Таким чином, управлінський аспект реалізації студентоцентрованого підходу має максимально задовольнити бажання студентів сформувати власні траєкторії отримання вищої освіти щодо вибору дисциплін; навчання на декількох спеціальностях; використання різних форм отримання освіти (офлайн, онлайн, змішана форма). Цей висновок співзвучний з науковою позицією Р. Едвардс (R. Edwards), який зазначає, що цінність студентоцентрованого навчання полягає у тому, що воно ставить студента у центр освітнього процесу, задовольняє його потреби, дає змогу вивчати те, що йому потрібно у спосіб, який підходить саме йому [21].

У процесі дослідження враховуємо думку С. Толочко, що імплементація означеного підходу до навчання і викладання в освітньо-науковому процесі досягається шляхом дотримання *принципів толерантності й поваги до різноманітності здобувачів освіти, їхніх особливостей, потреб* [17, с. 80], а також основним принципом студентоцентрованого підходу вважаєм п*ринцип свідомості й активності – поєднання необхідності сприйняття і засвоєння знань із активністю, ініціативністю та самостійністю студентів у процесі їх застосування.*

Акмеологічний підхід у дослідженні обраний із позицій вивчення закономірностей досягнення вершин майстерності і професіоналізму, орієнтації майбутніх викладачів на саморозвиток і самореалізацію (*А. Деркач, С. Вітвицька, Г. Сотська, С. Пальчевський, Л. Рибалко та ін*.)

Основою акмеологічного підходу в освіті є акмеологія як фундаментальна наука досягнення вершин у людській життєдіяльності й розвитку цивілізації. Визначальними ідеями акмеологічному підходу є звернення до гуманістичних ідеалів, вдосконалення людини, підвищення її професіоналізму. Управління формуванням професійної компетентності майбутнього викладача ЗВО на засадах акмеології забезпечується шляхом стимулювання у студентів досягнення акме й готовності до педагогічної самореалізації. Отже, викладач ЗВО у процесі професійної діяльності повинен прагнути до професійних досягнень, змінювати і розвивати себе, здійснювати творчий внесок у професію.

О. Цюняк вказує на зв'язок інноваційної та акмеологічної діяльності, які поєднує їх гуманістична спрямованість на створення умов для самореалізації особистості, розкриття її природних задатків, забезпечення свободи цілепокладання та творчості [19, с. 236]. Таким чином, інноваційна діяльність стає умовою особистісного розвитку майбутнього викладача, оскільки саме в процесі такої діяльності формуються його професійно важливі якості.

Використання *акмеологічного підходу* в процесі формування управлінської компетентності майбутніх викладачів засобами інноваційної освітніх технологій орієнтовано на вивчення особистості в єдності її

суттєвих сторін (особистість як індивідуальність і як суб’єкт взаємодії); на рефлексію і власне самоусвідомлення; на постійний саморозвиток і самовдосконалення; на впровадження інновацій у професійну діяльність.

Таким чином, імплементація основних ідей навчання і викладання у ЗВО на засадах акмеології у нашому дослідженні передбачає дотримання таких принципів: *суб’єктності – виявлення й створення викладачем умов розвитку і саморозвитку студентів на різних рівнях його суб’єктного буття; інноваційності – реалізація прав на індивідуальну творчу діяльність, на особистісну ініціативу і свободу вибору інновацій.*

Аксіологічний підхід у нашому дослідженні обрано з позицій забезпечення в освітньому процесі вищої школи органічного поєднання умінь майбутніх викладачів до самостійного мислення й ціннісної саморефлексії (*В. Андрущенко, І. Бех, С. Вітвицька, Р. Винничук, Т. Калюжна, В. Кремень, В. Огнев’юк та ін.).*

Основою аксіологічного підходу є діалектико-матеріалістична аксіологія, яка проголошує людину найвищою цінністю суспільства і самоціллю суспільного розвитку. Отже, аксіологічний підхід ґрунтується на ідеях пріоритету загальнолюдських цінностей. За результатами аналізу наукової літератури О. Павлова констатує, що поняття «цінність» частіше пояснюється науковцями з трьох точок зору:

– як значущість та ідеал, як продукт суспільної свідомості;
– як спрямованість на об’єкт або матеріальну форму втілення певних ідеалів;
– як складова частина психологічної структури особистості, факт свідомості і джерело відносин особистості з навколишньою дійсністю [11, с. 170]. Таким чином, цінності сполучають духовну культуру суспільства – суспільне буття й духовний світ особистості – індивідуальний розвиток.

Використання аксіологічного підходу забезпечує трансформацію певних соціально-значущих цінностей на рівень конкретних ціннісних пріоритетів особистості. Таким чином, кожному індивіду притаманна своя особиста ієрархія цінностей, що побудована на основі суспільних цінностей і відтворює потреби і погляди, інтереси та переконання окремої особистості в соціумі.

Р. Винничук характеризує аксіологічний підхід як системний дослідницький інструментарій, що спрямований на вивчення процесів формування ціннісних орієнтацій шляхом засвоєння загальнолюдських, соціально значущих (національних, локальних) і професійних (освітніх) цінностей [1, с. 10]. Отже, на основі аксіологічного підходу відбувається дослідження ціннісних орієнтацій у суб’єктів освітнього процесу, формування загальнолюдських і професійних цінностей.

Аксіологічний підхід дозволяє розглядати освіту, як зазначає В. Смікал, як соціально-педагогічний феномен, що знаходить своє відображення в основних його ідеях: *універсальність і фундаментальність гуманістичних цінностей, єдність цілей і засобів, пріоритет ідеї свободи* [15]. Таким чином, вдосконалення системи сучасної освіти, визначення стратегії її розвитку передбачає розробку аксіологічного освітнього каркаса, системи пріоритетних цінностей молоді, педагогічних технологій, що формують ціннісні орієнтації студентства. Аксіологічний підхід у вищій освіті спрямований на використання системи принципів, норм, канонів, ідеалів, регулюючих взаємодію в освітній сфері і формуючих світогляд особистості. Т. Калюжна виділяє ряд принципів, на основі яких функціонує педагогічна аксіологія – *гуманізму, комплексності, адекватності і відповідності, динамізму ціннісних орієнтацій, емоційної відвертості, ієрархічності та ін.* [6, с. 65-66]. Із урахуванням окреслених положень визначено основні принципи аксіологічного підходу, що знайшли відображення у нашому дослідженні, а саме: *принцип гуманізації освіти – спрямованість освіти на встановлення гуманних стосунків у суспільстві, пріоритет загальнолюдських цінностей; принцип комплексності – розгляд ціннісних орієнтацій особистості як цілісного системного утворення.*

Технологічний підхід у дослідженні означає ефективне використання сучасних освітніх технологій, які здатні посилити трансформаційний потенціал вищої освіти, готувати студентів до професійної діяльності у мінливому інноваційному освітньому середовищі (*Н. Грицик, Т. Скорик; І. Задніпрянець; В. Курило й Г. Щука; Г. Майборода; Л. Мафтин, І. Прокоп та ін.*)

Так, Л. Мафтин, І. Прокоп відмічають, що сьогодні технологічний підхід набуває особливого значення, стає провідним, зумовлює цілий комплекс новітніх змін, необхідність пошуку ефективних шляхів навчання, упровадження інноваційних педагогічних технологій [10, с. 37-38]. Домінування технологічного підходу в освіті означає перехід викладання на якісно новий ступінь ефективності й керованості.

Н. Грицик, Т. Скорик технологічний підхід відносять до практичного підходу, який застосовується для управління освітнім процесом і гарантує досягнення навчальних завдань [2, с. 78]. Таким чином, науковці вказують на необхідність застосування цього підходу в системі управління освітньою діяльністю. Як метод пізнавальної та управлінської діяльності характеризують технологічний підхід В. Курило й Г. Щука, який, на їх думку, дозволяє за допомогою об’єкта-замінника системи адекватно й цілісно зобразити її сутність, найважливіші якості й засоби [9]. Отже, ознакою технологічного підходу є його керованість, практичність.

Однак, основною характеристикою технологічного підходу вважається її структурованість і алгоритмізованість як послідовність дій і певних кроків у реалізації інноваційної освітньої технології. Цей підхід дозволяє передбачати результати та управляти педагогічними процесами; аналізувати та систематизувати на науковій основі практичний досвід; обирати найбільш ефективні та розробляти нові технології й моделі; оптимально використовувати наявні педагогічні можливості тощо.

Таким чином, формування управлінської компетентності майбутніх викладачів у нашому дослідженні при застосуванні технологічного підходу спирається на наступні принципи, а саме: *структурованість і алгоритмізованість – послідовність кроків у реалізації інноваційних освітніх технологій; керованість – управління процесом упровадження інноваційних освітніх технологій у практиці роботи вищої школи.*

У **висновку** відмітимо, що *провідними принципами наукового пізнання* у реалізації наукового дослідження щодо формування управлінської компетентності майбутніх викладачів засобами інноваційних освітніх технологій виступають наступні вихідні положення:

– *принцип оптимізації навчання* – управління навчанням на основі вибору змісту, методів, форм і прийомів дидактичного впливу з метою досягнення найвищої ефективності освітнього процесу;

– *принцип єдності теорії та практики* – орієнтація на практичний досвід в процесі пізнання, який доводить істинність теоретичних положень;

– *принцип толерантності й поваги до різноманітності здобувачів освіти* – врахування їхніх особливостей, потреб у освітньому процесі ЗВО;

– *принцип свідомості й активності* – поєднання необхідності сприйняття і засвоєння знань із активністю, ініціативністю та самостійністю студентів у процесі їх застосування;

– *принцип суб'єктності* – виявлення й створення викладачем умов розвитку і саморозвитку студентів на різних рівнях його суб'єктного буття;

– *принцип інноваційності* – реалізація прав на індивідуальну творчу діяльність, на особистісну ініціативу і свободу вибору інновацій;

– *принцип гуманізації освіти* – спрямованість освіти на встановлення гуманних стосунків у суспільстві, пріоритет загальнолюдських цінностей;

– *принцип комплексності* – розгляд ціннісних орієнтацій особистості як цілісного системного утворення;

– *принцип структурованості і алгоритмізованості* – послідовність кроків у реалізації інноваційних освітніх технологій;

– *принцип керованості* – управління процесом упровадження інноваційних освітніх технологій у практиці роботи вищої школи.

Перспективним напрямом подальшого дослідження вважаємо розробку концептуальної моделі формування управлінської компетентності майбутніх викладачів із використанням інноваційних освітніх технологій.

Використана література:

1. Винничук Р. В. Розвиток цінностей особистості в процесі загальної та професійної освіти (на прикладі Польщі). *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* 2019. № 65. Т. 2. С. 9-15.
2. Грицик Н. В., Скорик Т. В. Технологізація як напрям модернізації професійної підготовки майбутнього вчителя у закладі вищої освіти. *Теорія і методика професійної освіти.* 2021. Вип. 31. Т. 1. С. 75-79.
3. Дарманська І. М. Теоретико-технологічні основи формування управлінської компетентності керівника закладу загальної середньої освіти в процесі професійної підготовки : автореф. дис. … доктора пед. наук : 13.00.04 / Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Хмельницький, 2019. 43 с.
4. Завгородня Т. К., Стражнікова І. В. Методологічні засади педагогічних досліджень: навчально-метод. посіб. Івано-Франківськ, 2021. 120 с.
5. Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі: колективна монографія / за заг. редакцією Г.Л. Єфремової. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 444 с.
6. Калюжна Т. Г. Педагогічна аксіологія в умовах модернізації професійно-педагогічної освіти : монографія / за наук. ред. О. В. Уваркіної. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. 128 с.
7. Керекеша-Попова О. В. Формування управлінської компетентності майбутніх інженерів-педагогів у процесі професійно-педагогічної підготовки : дис. … канд. пед. наук : 13.00.04 / Бердянський держ. пед. ун-т. Бердянськ, 2020. 317 с.
8. Козлов Д. О. Управлінська компетентність викладача: теорія і практика формування : монографія. Суми : ВВП «Мрія», 2015. 260 с.
9. Курило В.С., Щука Г.П. Можливості оптимізації науково-дослідної роботи студентів. *Освіта та педагогічна наука*. 2016. № 1 (164). С. 5–12.
10. Мафтин Л.В., Прокоп І.С Технологічний підхід як засіб модернізації початкової загальної освіти. *Young Scientist.* 2019. № 7.1 (71.1). С. 35-38.
11. Павлова О. Г Аксіологічні основи професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. *Науковий часопис Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. Вип. 78. С. 169-172.
12. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. 168 с.
13. Сєріков Д., Лугова В. Розробка педагогічної моделі розвитку управлінської компетентності керівників. *Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика». Сер.: Педагогіка*. 2019. Вип. 6 (11).
14. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень: підручник. Рівне: Волинські обереги, 2013. 360 с.
15. Смікал В. О. Культурологічний і аксіологічний підходи до формування особистості майбутніх викладачів у процесі професійної підготовки *Науковий часопис Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Серія. Історико-педагогічні студії.* 2016. Вип. 9-10. С. 137-143.

16. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). Київ : ТОВ «ЦС», 2015. 32 с. URL : https://erasmusplus.org.ua/images/phocadownload/standards-and-guidelines_
17. Толочко С. В. Викладач-інноватор як організатор учіннєвої діяльності в умовах студентоцентрованого навчання. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2020. №(189). С. 79-84. URL : https://doi.org/10.36550/2415-7988-2020-1-189-79-84
18. Трубавіна І. М. Компетентнісний підхід в закладах вищої педагогічної освіти: умови реалізації в сучасних реаліях. *Професійна компетентність учителя Нової української школи: формування, розвиток та удосконалення* : матер. Міжнарод. наук.-практ. інтернет-конф. / за ред. В. М. Чайки. Тернопіль : ТНПУ, 2020. С. 26-28.
19. Цюняк О. П. Реалізація акмеологічного підходу у професійній підготовці майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* 2020. № 68. Т. 2. С. 235-238.
20. Шостаківська Н. Формування управлінської компетентності засобами інтерактивних технологій як ключовий фактор у професійному становленні майбутнього фахівця закладу вищої освіти. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. Сер.: Педагогічні науки*. 2019. № 3(18). С. 357-370.
21. Edwards, R. (2001). Meeting individual learner needs: power, subject, subjection. *C. Paechter, M. Preedy, D. Scott, and J. Soler (Eds.). Knowledge, Power and Learning*. London : SAGE, P. 123–145.

References:

1. Vynnychuk R. V. (2019) Rozvytok tsinnostei osobystosti v protsesi zahalnoi ta profesiinoi osvity (na prykladi Polshchi). [Development of personal values in the process of general and professional education (on the example of Poland)]. Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh. № 65. T. 2. S. 9-15. [in Ukrainian]
2. Hrytsyk N. V., Skoryk T. V. (2021) Tekhnolohizatsiia yak napriam modernizatsii profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia u zakladi vyshchoi osvity. [Technologization as a direction of modernization of professional training of the future teacher in the institution of higher education]. Teoriia i metodyka profesiinoi osvity. Vyp. 31. T. 1. S. 75-79. [in Ukrainian]
3. Darmanska I. M. (2019) Teoretyko-tekhnolohichni osnovy formuvannia upravlinskoi kompetentnosti kerivnyka zakladu zahalnoi serednoi osvity v protsesi profesiinoi pidhotovky [Theoretical and technological foundations of the formation of managerial competence of the managers of a general secondary education institution in the process of professional training]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia doktora ped. : 13.00.04 / Khmelnytska humanitarno-pedahohichna akademiia. Khmelnytskyi, 43 s. [in Ukrainian]
4. Zavhorodnia T. K., Strazhnikova I. V. (2021) Metodolohichni zasady pedahohichnykh doslidzhen [Methodological principles of pedagogical research]: navchalno-metod. posib. Ivano-Frankivsk. 120 s. [in Ukrainian]
5. Innovatsiini tekhnolohii v suchasnomu osvitnomu prostori [Innovative technologies in the modern educational space]: kolektyvna monohrafiia / Za zah. redaktsiieiu H.L. Yefremovoi. Sumy: Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka, 2020. 444 s. [in Ukrainian]
6. Kaliuzhna T. H. (2012) Pedahohichna aksiolohiia v umovakh modernizatsii profesiino-pedahohichnoi osvity [Pedagogical axiology in the conditions of modernization of professional and pedagogical education]: monohrafiia / za nauk. red. O.V. Uvarkinoi. Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 128 s. [in Ukrainian]
7. Kerekesha-Popova O. V. (2020) Formuvannia upravlinskoi kompetentnosti maibutnikh inzheneriv-pedahohiv u protsesi profesiino-pedahohichnoi pidhotovky [Formation of managerial competence of future engineer-pedagogues in the process of professional and pedagogical training]: dys. … kand. ped. nauk : 13.00.04 / Berdianskyi derzh. ped. un-t. Berdiansk, 317 s. [in Ukrainian]
8. Kozlov D. O. (2015) Upravlinska kompetentnist vykladacha: teoriia i praktyka formuvannia [Managerial competence of the teacher: theory and practice of formation]: monohrafiia. Sumy : VVP «Mriia», 260 s. [in Ukrainian]
9. Kurylo V. S., Shchuka H. P. (2016) Mozhlyvosti optymizatsii naukovo-doslidnoi roboty studentiv [Possibilities of optimizing students' research work]. Osvita ta pedahohichna nauka. № 1 (164). S. 5–12. [in Ukrainian]
10. Maftyn L. V., Prokop I. S. (2019) Tekhnolohichnyi pidkhid yak zasib modernizatsii pochatkovoi zahalnoi osvity [Technological approach as a means of modernization of primary general education]. Young Scientist. № 7.1 (71.1). S. 35-38. [in Ukrainian]
11. Pavlova O. H. (2020) Aksiolohichni osnovy profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Axiological foundations of professional training of future primary school teachers]. Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Ser. 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy. Vyp. 78. S. 169-172. [in Ukrainian]
12. Rashkevych Yu.M. 2014Bolonskyi protses ta nova paradyhma vyshchoi osvity [The Bologna process and the new paradigm of higher education]: monohrafiia. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniky, 168 s. [in Ukrainian]
13. Sierikov D., Luhova V. (2019) Rozrobka pedahohichnoi modeli rozvytku upravlinskoi kompetentnosti kerivnykiv [Development of a pedagogical model for the development of managerial competence of managers]. Elektronne naukove fakhove vydannia «Adaptyvne upravlinnia: teoriia i praktyka». Ser.: Pedahohika. Vyp. 6 (11). [in Ukrainian]
14. Sysoieva S. O., Krystopchuk T. Ye. (2013) Metodolohiia naukovo-pedahohichnykh doslidzhen [Methodology of scientific and pedagogical research]: pidruchnyk. Rivne : Volynski oberehy, 360 s. [in Ukrainian]
15. Smikal V. O. (2016) Kulturolohichnyi i aksiolohichnyi pidkhody do formuvannia osobystosti maibutnikh vykladachiv u protsesi profesiinoi pidhotovky [Cultural and axiological approaches to the formation of the personality of future teachers in the process of professional training]. Istoryko-pedahohichni studii : nauk. chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Vyp. 9-10. S. 137-143. [in Ukrainian]
16. Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity (ESG) [Standards and recommendations for quality assurance in the European Higher Education Area (ESG)]. Kyiv : TOV «TsS», 2015. 32 c. URL: https://erasmusplus.org.ua/images/phocadownload/standards-and-guidelines_[in Ukrainian]
17. Tolochko S. V. (2020) Vykladach-innovator yak orhanizator uchinnievoi diialnosti v umovakh studentotsentrovanoho navchannia [The teacher-innovator as an organizer of student activities in the conditions of student-centered learning]. *Naukovi zapysky. Seriia: Pedahohichni nauky*. №(189). S. 79-84. URL: https://doi.org/10.36550/2415-7988-2020-1-189-79-84 [in Ukrainian]
18. Trubavina I. M. (2020) Kompetentnisnyi pidkhid v zakladakh vyshchoi pedahohichnoi osvity: umovy realizatsii v suchasnykh realiiakh [Competency approach in institutions of higher pedagogical education: conditions of implementation in modern realities]. Profesiina kompetentnist uchytelia Novoi ukrainskoi shkoly: formuvannia, rozvytok ta udoskonalennia: mater. Mizhnarod. nauk.-prakt. internet-konf. / za red. V. M. Chaiky. Ternopil : TNPU, S. 26-28. [in Ukrainian]

19. Tsiuniak O. P. (2020) Realizatsiia akmeolohichnoho pidkhodu u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh mahistriv pochatkovoi osvity do innovatsiinoi diialnosti [Implementation of the acmeological approach in the professional training of future masters of primary education for innovative activities]. Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh. № 68. T. 2. S. 235-238. [in Ukrainian]
20. Shostakivska N. 2019Formuvannia upravlinskoi kompetentnosti zasobamy interaktyvnykh tekhnolohii yak kliuchovyi faktor u profesiinomu stanovlenni maibutnoho fakhivtsia zakladu vyshchoi osvity [The formation of managerial competence by means of interactive technologies as a key factor in the professional development of a future specialist of a higher education institution]. Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Ser.: Pedahohichni nauky. № 3(18). S. 357-370. [in Ukrainian]
21. Edwards R. (2001). Meeting individual learner needs: power, subject, subjection. C. Paechter, M. Preedy, D. Scott, and J. Soler (Eds.). Knowledge, Power and Learning. London : SAGE, P. 123–145.

Shapran O., Sidiropulo K. Methodological approaches and principles of formation of managerial competence of future teachers of higher education institutions

The article clarifies the essence of the «methodology», «methodological approach» concepts. The variable scientific positions of scientists regarding the methodology of their own research in the process of forming the managerial competence of education seekers have been considered. The methodological approaches that became the basis of the study of the formation of managerial competence of future teachers using innovative educational technologies have been determined, namely: competence-based, student-centered, acmeological, axiological, technological. The main principles of the research are singled out and characterized: training optimization – training management based on the choice of content, methods, forms and techniques of didactic influence in order to achieve the highest efficiency of the educational process; unity of theory and practice – orientation to practical experience in the process of learning, which proves the truth of theoretical propositions; tolerance and respect for the diversity of education seekers – taking into account their characteristics, needs in the educational process of higher education; consciousness and activity – a combination of the need to perceive and assimilate knowledge with the activity, initiative and independence of students in the process of their application; subjectivity – the teacher's identification and creation of conditions for the development and self-development of students at various levels of his subject existence; innovativeness – realization of the rights to individual creative activity, to personal initiative and freedom of choice of innovations; humanization of education – the focus of education on the establishment of humane relations in society, the priority of universal values; the principle of complexity – consideration of the value orientations of the individual as a whole system formation; structuredness and algorithmizing – the sequence of steps in the implementation of innovative educational technologies; manageability – management of the process of introducing innovative educational technologies in the work practice of the higher school.

Key words: *methodology, methodological approach, pedagogical paradigms, principles of research, formation of managerial competence, teachers of higher education institutions.*

УДК 009:378.146
DOI https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.88.45

Шарова Т. М., Ломейко О. П., Землянська А. В., Шаров С. В.

МОНІТОРИНГ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті висвітлено результати незалежного тестового контролю здобувачів вищої освіти на прикладі дисципліни «Українська мова» (за професійним спрямуванням), що було здійснено на базі Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного. З'ясовано значення гуманітарної підготовки для майбутніх фахівців, у тому числі технічних спеціальностей. Зазначається, що гуманітарна підготовка дозволяє розвинути особистість, сформувати в неї загальнолюдську культуру, здатності до комунікації та творчої діяльності. Висвітлено мету та особливості змісту дисципліни дисципліна «Українська мова» (за професійним спрямуванням). Наголошено на важливості здійснення моніторингу результатів навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, що здійснюється у межах реалізації внутрішньої системи забезпечення якості. Проаналізовано результати перевірки якості гуманітарної підготовки студентів І курсу технічних спеціальностей, що навчаються в Таврійському державному агротехнологічному університеті імені Дмитра Моторного. Для прикладу була взята «Українська мова» (за професійним спрямуванням). Дані отримані у І семестрі 2021-2022 н.р. До процедури оцінювання було долучено 3 факультети, 303 здобувача вищої освіти, 16 спеціальностей, 19 груп. Зріз знань здійснювався двічі за семестр під час першого та другого підсумкових модульних контролів. З'ясовано, що показники явки здобувачів вищої освіти, успішності та якості для І підсумкового модульного контролю менше, ніж аналогічні показники для ІІ підсумкового модульного контролю. Запропоновані причини такої різниці. За результатами заліково-екзаменаційної сесії з курсу «Українська мова» (за професійним спрямуванням) маємо 62% якість знань та 93% успішність. У подальших дослідженнях планується висвітлити результати незалежного оцінювання з інших дисциплін.

Ключові слова: *гуманітарна підготовка, незалежне оцінювання, здобувачі вищої освіти, показники успішності, технічні спеціальності, вища освіта.*